

องค์ความรู้ใหม่ในการให้บริการที่สร้างความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชน
ต่อการไปแสวงบุญ ณ สี่พระอารามหลวง 4 ตำบล: กรณีศึกษาโครงการของ
กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค 4 ส่วนหน้า

New Body of Knowledge In Services Creating Satisfaction of Buddhist People
Towards Pilgrimage at the Four Holy Places of Buddhism: A Case Study of the
Project of Division of Internal Security Operations Command, Region 4

¹นิติกานต์ ธรรมหรรษากุล (Nitikan Dhammahansakul)

²สุขุมพงศ์ ชาญนวงศ์ (Sukhumpong Channuwong)

³สุวิมล ธรรมหรรษากุล (Suwimon Dhammahansakul)

⁴ธนกฤต โพธิ์เงิน (Thanakrit Phongoen)

⁵สังเวียน เทพผา (Sungwian Theppha)

¹บริษัท บางกอกไทย เซ็นเตอร์ จำกัด, บริษัท ธรรมหรรษาทัวร์ แอนด์ แทรเวล จำกัด
และมูลนิธิศูนย์ปฏิบัติธรรมนานาชาติอินเดีย-ไทย, ^{2, 3, 4, 5}ผู้วิจัยร่วม

(¹Bangkok Thai Center Company Limited, Dhammahansa Tours and Travel Company Limited,
and India–Thai International Meditation Centre Trust, ^{2, 3, 4, 5}Co-researchers)

Email: kruprofessor@gmail.com

Received September 7, 2020; **Revised** September 30, 2020; **Accepted** October 20, 2020

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the satisfaction of Buddhist people in the Southern Border Provinces towards Pilgrimage at the Four Holy Places of Buddhism, and 2) to propose the new body of knowledge in providing services that create satisfaction of Buddhist people in the Southern Border Provinces towards pilgrimage at the Four Holy Places of Buddhism. The researchers applied a mixed research method in this study. The researchers used the research questionnaire to collect quantitative data from the samples of 90 respondents and collected qualitative data by interviewing 5 scholars. The statistics used in this research consisted of Frequency, Percentage, Mean and Standard Deviation. Descriptive analysis was used to analyze qualitative data. The results of the research were found that: 1) The satisfaction of Buddhist people

in the Southern Border Provinces towards Pilgrimage at the Four Holy Places of Buddhism, in total, was at the highest level in all aspects. In particular, the satisfaction on the Four Holy Places of Buddhism had the highest mean value, followed by satisfaction on a group of lecturers, satisfaction on services of tour company staff, satisfaction on the project of pilgrimage, and satisfaction on services of staff of Division of Internal Security Operations Command, Region 4 respectively; and 2) The new body of knowledge in providing services that create satisfaction to Buddhist people in the Southern Border Provinces towards Pilgrimage at the Four Holy Places of Buddhism consisted of providing good services, providing facilitation, having mental happiness, and gaining new knowledge and experiences.

Keywords: Satisfaction; Pilgrimage; Four Holy Places of Buddhism; Buddhist People

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของชาวไทยพุทธชายแดนใต้ต่อการไปแสวงบุญ ณ สี่พระอาราม 4 ตำบล และ 2) เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ในการให้บริการที่สร้างความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนต่อการไปแสวงบุญ ณ สี่พระอาราม 4 ตำบล งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสมผสานวิธี ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 90 คน และเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เชิงบรรยาย ผลการวิจัยพบว่า 1) ความพึงพอใจของชาวไทยพุทธชายแดนใต้ต่อการไปแสวงบุญ ณ สี่พระอาราม 4 ตำบล ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจด้านสี่พระอาราม 4 ตำบล มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ความพึงพอใจด้านคณะวิทยากร ความพึงพอใจด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่บริษัททัวร์ ความพึงพอใจด้านโครงการแสวงบุญ และความพึงพอใจด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า และ 2) องค์ความรู้ใหม่ในการให้บริการที่สร้างความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนต่อการไปแสวงบุญ ณ สี่พระอาราม 4 ตำบล ประกอบด้วย การให้บริการที่ดี การอำนวยความสะดวก ความสุขทางด้านจิตใจ การได้รับความรู้และประสบการณ์ใหม่

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ; การแสวงบุญ; สี่พระอาราม 4 ตำบล; พุทธศาสนิกชน

บทนำ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน ได้เกิดสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ (จชต.) และ 4 อำเภอ ของจังหวัดสงขลา สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวัน ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ มีการสูญเสียชีวิตและบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก นอกจากประชาชนในพื้นที่แล้ว กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงได้ลอบทำร้ายพระภิกษุสงฆ์และสามเณร ส่งผลให้พระภิกษุสงฆ์ สามเณร และพุทธศาสนิกชนไม่สามารถประกอบศาสนกิจได้อย่างปกติ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค 4 ส่วนหน้า (กอ.รมน.ภาค 4 สน.) จึงจัดโครงการเสริมสร้างความเข้าใจทั้งในและต่างประเทศ เรื่องสิทธิมนุษยชน กิจกรรมการสร้างแนวร่วมฝ่ายเรา รายการการเสริมสร้างไทยพุทธ ให้รางวัลแก่พระภิกษุสงฆ์/ชาวไทยพุทธ ได้เดินทางไปศึกษาดูงานเพื่อแสวงบุญ ณ ประเทศอินเดีย เพื่อนำองค์ความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนประสบการณ์มาถ่ายทอดในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และเพื่อเป็นขวัญกำลังใจแก่พระภิกษุสงฆ์/ชาวไทยพุทธในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ จังหวัดยะลา-ปัตตานี-นราธิวาส และ 4 อำเภอ ของจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอจะนะ-อำเภอนาทวี- อำเภอเทพา และอำเภอสะบ้าย้อย ในการสืบทอด เผยแผ่ และทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้คงอยู่กับสังคมไทยตลอดไป ทั้งนี้ เพื่อสืบสานนโยบายการอยู่ร่วมกันด้วยหลักการแห่งพุทธมณฑลธรรม เสริมสร้างความสามัคคีของคนในชาติ ตามแนวพระราชดำรัสของในหลวงรัชกาลที่ 9 ในเรื่อง “รู้จักสามัคคี” และปรัชญาแห่งการปฏิบัติงานตามหลักพุทธศาสตร์พระราชทานที่ว่า “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” อันจะก่อให้เกิดความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และสันติสุขสันติภาพในประเทศ ดังนั้น กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้าจึงได้จัดให้มีโครงการแสวงบุญ ณ สังฆมณฑลทั้ง 4 ในประเทศอินเดีย-เนปาลขึ้น

การแสวงบุญเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งสำหรับศาสนิกชนทุกศาสนา แม้ศาสนาต่าง ๆ จะมีขนบธรรมเนียม ประเพณีและพิธีกรรมที่แตกต่างกันบ้าง แต่ทุกศาสนามีสิ่งที่เหมือนกันคือการแสวงบุญและสร้างคุณงามความดีตามที่ศาสนาของตนได้สอนไว้ (Nida Laoroetoi, 2018) พระพุทธศาสนามีสถานที่จาริกแสวงบุญที่สำคัญ 4 แห่ง คือ 1. สถานที่ประสูติ (ลุมพินี) 2. สถานที่ตรัสรู้ (พุทธคยา) 3. สถานที่แสดงปฐมเทศนา (สารนาถ) 4. สถานที่ปรินิพพาน (กุสินารา) พุทธศาสนิกชนถือว่า การได้ไปสักการะกราบไหว้สังฆมณฑลทั้ง 4 แห่งนี้ จะได้นิพพานเมื่อมีจิตใจน้อมสัการะและระลึกถึงด้วยความศรัทธาเลื่อมใสก็จะได้ไปสวรรค์หลังจากตายไปแล้ว ตามพระพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ในมหาปรินิพพานสูตรว่า “ดูก่อนอานนท์ ชนเหล่าใดเที่ยวจาริกไปยังเจดีย์ทั้ง 4 สถานที่เหล่านั้นแล้วมีจิตเลื่อมใส ชนเหล่านั้นทั้งหมด เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก จักเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์” (Referred in Phra Rajatanarangs, 2010)

บริษัท บางกอกไทย เซ็นเตอร์ จำกัด และบริษัท ธรรมหรรษาทัวร์ แอนด์ แทรเวล จำกัด ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการแสวงบุญในสังฆมณฑลทั้ง 4 ตำบล เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้กับชาวไทยพุทธในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ เพื่อนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และปลูกฝังศีลธรรมและจริยธรรมให้กับประชาชนชาวไทยพุทธในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ จึงได้สนับสนุนส่งเสริมการจาริกแสวงบุญในแดนพุทธภูมิมาตลอดทุกปี เพื่อให้ทราบความพึงพอใจและความต้องการของชาวไทยพุทธชายแดนใต้เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนาการให้บริการให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป บริษัท บางกอกไทย เซ็นเตอร์ จำกัด บริษัท ธรรมหรรษาทัวร์ แอนด์ แทรเวล จำกัด มูลนิธิวัดไทยโพธิวิหาร และมูลนิธิศูนย์ปฏิบัติธรรมนานาชาติ อินเดีย-ไทย จึงได้ทำวิจัยเรื่องความพึงพอใจของชาวไทยพุทธชายแดนใต้ต่อการไปแสวงบุญ ณ สังฆมณฑล 4 ตำบล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของชาวไทยพุทธชายแดนใต้ต่อการไปแสวงบุญ ณ สังฆนียสถาน 4 ตำบล
2. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ในการให้บริการที่สร้างความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนต่อการไปแสวงบุญ ณ สังฆนียสถาน 4 ตำบล

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ชาวไทยพุทธชายแดนใต้ที่ไปแสวงหาบุญ ณ สังฆนียสถาน 4 ตำบล ประเทศอินเดียและเนปาล จำนวน 90 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาประกอบด้วยความพึงพอใจด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่บริษัททัวร์ ความพึงพอใจด้านโครงการแสวงบุญ ความพึงพอใจด้านคณะวิทยากร ความพึงพอใจการให้บริการของเจ้าหน้าที่ กอ.รมน.ภาค 4 สน. และความพึงพอใจด้านสังฆนียสถาน 4 ตำบล

ขอบเขตด้านสถานที่

สถานที่ทำการวิจัยประกอบด้วย สถานที่ประสูติ (ลุมพินี-ประเทศเนปาล) สถานที่ตรัสรู้ (พุทธคยา-ประเทศอินเดีย) สถานที่แสดงปฐมเทศนา (สารนาถ พาราณสี-ประเทศอินเดีย) และสถานที่ปรินิพพาน (กุสินารา-ประเทศอินเดีย)

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการทำงานวิจัยเริ่มตั้งแต่ เดือนมกราคม-เมษายน 2563

ทบทวนวรรณกรรม

ชาวพุทธควรไปจาริกแสวงบุญตามรอยบาทพระศาสดาสู่แดนพุทธภูมิ นมัสการสังฆนียสถาน 4 ตำบล คือ สถานที่ประสูติ สถานที่ตรัสรู้ สถานที่แสดงปฐมเทศนา และสถานที่ปรินิพพาน อย่างน้อยหนึ่งครั้งในชีวิต ควรเรียนรู้ และทำความเข้าใจในเรื่อง พุทธสถาน พุทธกิจ และพุทธประวัติ อย่างถ่องแท้เพื่อน้อมจิตให้เกิดความศรัทธาเลื่อมใส พระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น (Nitikan Dhammahansakul, 2017; Nitikan Suriyamethee, 2008; Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto) (2015) และ Au-aree Waiwatana (2016) กล่าวว่า การได้ไปสัมผัสบรรยากาศของสังฆนียสถานทั้ง 4 ตำบล กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมทางกาย วาจา และทางจิตใจตามหลักของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา และส่งเสริมให้เกิดการบำเพ็ญกายสุจริต วชิสุจริต และมโนสุจริต ตามหลักพระพุทธศาสนา

พุทธศาสนิกชนจึงควรไปนมัสการสังฆนียสถาน 4 ตำบล เพื่อให้จิตใจมีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “สถานที่ที่ควรไปเพื่อยังให้เกิดความเข้มข้นเบิกบาน เจริญใจ และสังเวชใจ คือ (1) สถานที่ประสูติ (2) สถานที่ตรัสรู้ (3) สถานที่ประกาศธรรมจักรอันยอดเยี่ยม (4) สถานที่เสด็จดับขันธปรินิพพาน” คนเหล่าใดเหล่าหนึ่ง จาริกไปยังเจดีย์เหล่านี้ มีจิตเลื่อมใส คนเหล่านั้นทั้งหมดหลังจากตายแล้วจะไป

บังเกิดในสุคติโลกสวรรค์” (D.M. (Thai) 10/202/150). Sukhumpong Channuwong, Suvin Ruksat and Suchao Ploychum (2018) และ Nitikan Dhammahansakul (2017) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาจิตมีความสำคัญมาก เพราะจิตเป็น บ่อเกิดของความทุกข์และความทุกข์ ชาวพุทธควรไปกราบไหว้สังฆะนียสถานทั้ง 4 ตำบล เพื่อเพิ่มกำลังแห่งศรัทธาและ ความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้น การได้กราบไหว้สังฆะนียสถานทำให้จิตใจผ่องใส เบิกบาน เกิดปีติและ ความอิ่มใจ เป็นกุศลที่ช่วยเกื้อหนุนให้เกิดความสุข ความเจริญรุ่งเรืองในชาตินี้และชาติหน้า Prawet Wasi (2015) กล่าวไว้ว่า อาานิสงส์ของการพิจารณาธรรมสังเฆจากการได้เห็นความทุกข์ของชีวิตในบริเวณสังฆะนียสถาน ช่วย กระตุ้นเราให้เกิดการการเข้าถึงธรรม ได้พิจารณาธรรมานุสสติ เกิดสังเฆธรรม ทำให้ไม่ประมาทในชีวิต Kanchana Thearntanachok (2018) พบว่า ในการไปจาริกแสวงบุญ ณ สังฆะนียสถาน 4 ตำบล นักท่องเที่ยวต่างได้รับความรู้สึก และประสบการณ์จากการสังสมบุญกิริยาวัตถุตามสมควรแก่ธรรม จึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอันมีส่วนจากการได้ เห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การได้สัมผัส และการได้สัมผัสจากสังฆะนียสถานทั้ง 4 แห่ง ในแดนพุทธภูมิเป็นสำคัญ สิ่ง เหล่านี้ก่อให้เกิดจิตใจอ่อนโยน สงบ ใคร่ครวญ สดสังเฆใจ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เข้าใจชีวิตมากขึ้น เกิดกุศลในการ ดำเนินชีวิตต่อไป

การเดินทางไปแสวงบุญและได้ฟังธรรมจากวิทยากรผู้เชี่ยวชาญเป็นการช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และ ปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ได้เป็นอย่างดี Au-aree Waiwatana (2016) กล่าวไว้ว่า การฟังธรรม บรรยายของวิทยากรผู้มีความเชี่ยวชาญอธิบายพุทธธรรม พุทธประวัติ ณ สถานที่จริง ประกอบกับโอกาสในการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ร่วมเดินทาง แล้วนำสิ่งที่ได้ยิน ได้พบ ได้เห็นมาน้อมใส่ตนก่อให้เกิดปัญญา ตามหลักไตรสิกขา ทำให้มีสัมมาทิฐิ คือ ความเห็นชอบ และสัมมาสังกัปปะ คือ ความดำริชอบ ตามหลักอริยมรรคมีองค์แปด วิทยากรที่ ดี สถานที่ที่ดี ช่วยให้บุคคลเกิดศรัทธาต่อหลักคำสอนของศาสนา ซึ่งช่วยกระตุ้นให้เกิดโยนิโสมนสิการ คือ การ พิจารณาโดยอุบายอันแยบคาย โดยการน้อมนำหลักธรรมเข้าหาตนเองและปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่การบรรลุถึง มรรคผลและนิพพาน นอกจากนี้ การได้รับการบริการที่ดี ทำให้เกิดความประทับใจและได้รับความสะดวกสบายในการ เดินทางไปแสวงบุญมากขึ้น

การให้บริการที่ดีทำให้การเดินทางไปแสวงบุญมีความสะดวกสบายและสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า Jedsarid Sangkapan et al. (2016) กล่าวว่า การให้บริการจะต้องคำนึงถึงคุณภาพควบคู่กับการดูแลความปลอดภัยให้กับ นักท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวต่อไป Susaraporn Tangtenglam (2019) กล่าวว่า การบริการที่ ดี ความมีน้ำใจและไมตรีจิต การเอาใจใส่ดูแลนักท่องเที่ยวให้ได้รับความสะดวกสบายและความปลอดภัยเป็นปัจจัย สำคัญที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยว Millet (2012) กล่าวว่าความพึงพอใจในการให้บริการที่ดีไว้ดังนี้ คือ การบริการที่ดี จะต้องบริการอย่างเสมอภาค รวดเร็วทันเวลา เพียงพอ ต่อเนื่อง และบริการอย่างก้าวหน้า คือ มีการปรับปรุง คุณภาพการบริการอย่างสม่ำเสมอ โดยยึดประโยชน์ของผู้รับบริการเป็นหลัก

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวมาแล้วข้างต้น คณะผู้วิจัยเห็นว่ายังมีช่องว่างขององค์ความรู้ (Knowledge gap) ใหม่ในการให้บริการที่สร้างความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนในการแสวงบุญ ณ สังฆะนียสถาน 4 ประเทศอินเดีย-เนปาล จึงได้ทำการศึกษาเรื่องนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Research Method) ทำการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเป็นงานวิจัยสนับสนุนโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก 5 ท่าน มีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ชาวไทยพุทธชายแดนใต้ที่เดินทางไปปฏิบัติธรรม สวดมนต์ ไหว้พระ และเจริญสมาธิภาวนา ณ สังฆนียสถาน 4 ตำบล ตามโครงการของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค 4 ส่วนหน้า (กอ.รมน.ภาค 4 สน.) ประจำปี 2563 จำนวน 90 คน เนื่องจากจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการมีไม่มาก ผู้วิจัยจึงใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่แบบสอบถาม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยในการสร้างแบบสอบถามมีวิธีการ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี และแนวคิดต่าง ๆ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาสร้างเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีคำถามชนิดปลายปิดโดยแบ่งโครงสร้างแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1.1 แบบสอบถามส่วนที่ 1 เป็นแบบเลือกตอบ (Check list) เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม

1.2 แบบสอบถามส่วนที่ 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) เป็นคำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของชาวไทยพุทธชายแดนใต้ต่อการไปจาริกแสวงบุญ ณ สังฆนียสถาน 4 ตำบล ประกอบด้วยข้อคำถาม 16 ข้อ

1.3 แบบสอบถามส่วนที่ 3 เป็นแบบเลือกตอบ เป็นคำถามเกี่ยวกับความประทับใจและประโยชน์ในการไปจาริกแสวงบุญ ณ สังฆนียสถาน 4 ตำบล มีจำนวน 9 ข้อ

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก 5 คน ซึ่งเป็นทรงคุณวุฒิ โดยเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 2 คน และประชาชน ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์และการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา จำนวน 3 คน ด้วยวิธีสัมภาษณ์เจาะจง

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยได้นำเอาแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ (Try Out) เพื่อ 1. ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับตัวแปรและวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Item Objective Congruence Index) ในการสร้างประเด็นคำถาม 2. หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยทดลองใช้แบบสอบถามกับประชาชนที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.95 และ 3. ปรับปรุงแบบสอบถามก่อนนำไปใช้จริง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูลและตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ 1. ใช้ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ รายได้ และประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม และวิเคราะห์ความประทับใจและประโยชน์ในการไปแสวงบุญ ณ สัณเฑาะณีสถาน 4 ตำบล และ 2. ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เพื่อวิเคราะห์ความพึงพอใจของชาวไทยพุทธชายแดนใต้ต่อการไปแสวงบุญ ณ สัณเฑาะณีสถาน 4 ตำบล

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 73.3 และเพศชาย จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 23.3 มีอายุ 56 ปีขึ้นไป จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 47.8 รองลงมา คือ อายุระหว่าง 46-55 ปี จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 35.6 อายุระหว่าง 36-45 จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 10.0 และอายุระหว่าง 26-35 จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 5.6 มีสถานภาพสมรส จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 67.8 สถานภาพหม้ายจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 17.8 สถานภาพโสดจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 10.0 และหย่าร้างจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 4.4 การศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 54.4 รองลงมา คือ ระดับปริญญาตรี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 26.7 และปริญญาโท 7 คน คิดเป็นร้อยละ 7.8 ประกอบอาชีพอื่น ๆ จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 41.1 รองลงมา คือ ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 34.4 รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 และเป็นพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2.2 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000-15,000 บาท จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 48.9 รองลงมา คือ มีรายได้ระหว่าง 15,001-25,000 บาท จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 22.2 มีรายได้ระหว่าง 25,001-35,000 บาท จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 14.4 มีรายได้ระหว่าง 35,001-45,000 บาท จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 6.7 และรายได้มากกว่า 45,000 บาท จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 4.4 มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม หรือร่วมกิจกรรมปฏิบัติธรรมในเทศกาลต่าง ๆ เช่น วันสำคัญทางศาสนา/วันพ่อ/วันแม่ มากกว่า 15 ปี จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 66.7 ระหว่าง 5-10 จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 14.4 ระหว่าง 11-15 ปี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 8.9 และน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 7.8 ตามลำดับ

ความพึงพอใจของชาวไทยพุทธชายแดนใต้ ต่อการไปแสวงบุญ ณ สังฆนียสถาน 4 ตำบล

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของชาวไทยพุทธชายแดนใต้ต่อการไปแสวงบุญ ณ สังฆนียสถาน 4 ตำบล

ความพึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	ลำดับที่
1. ความพึงพอใจด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่บริษัททัวร์	4.72	0.39	มากที่สุด	3
2. ความพึงพอใจด้านโครงการแสวงบุญ	4.64	0.41	มากที่สุด	4
3. ความพึงพอใจด้านคณะวิทยากร	4.78	0.38	มากที่สุด	2
4. ความพึงพอใจด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่ กอ.รมน.ภาค 4 สน.	4.59	0.56	มากที่สุด	5
5. ความพึงพอใจด้านสังฆนียสถาน 4 ตำบล	4.88	0.28	มากที่สุด	1
โดยรวมเฉลี่ย	4.72	0.31	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความพึงพอใจของชาวไทยพุทธชายแดนใต้ต่อการไปแสวงบุญ ณ สังฆนียสถาน 4 ตำบล ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.72 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.31 เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจด้านสังฆนียสถาน 4 ตำบล มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 4.88 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.28 รองลงมา ได้แก่ ความพึงพอใจด้านคณะวิทยากร มีค่าเฉลี่ย 4.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.38 ความพึงพอใจด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่บริษัททัวร์ มีค่าเฉลี่ย 4.72 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.39 ความพึงพอใจด้านโครงการแสวงบุญ มีค่าเฉลี่ย 4.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.41 และความพึงพอใจด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า มีค่าเฉลี่ย 4.59 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.56

คำถามทั่วไปเกี่ยวกับความประทับใจ ประโยชน์ในการไปแสวงบุญ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม พบว่า ชาวไทยพุทธชายแดนใต้ มีความเห็นต่อสังฆนียสถาน 4 ตำบล ที่ประทับใจสถานที่มากที่สุด ได้แก่ พุทธคยา (อินเดีย) ต้นพระศรีมหาโพธิ์ สถานที่ตรัสรู้ จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 62.2 รองลงมาได้แก่ ลุมพินี (เนปาล) สถานที่ประสูติ จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0 กุสินารา (อินเดีย) สาลวโนทยาน สถานที่ปรินิพพาน จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 36.7 และสารนาถ (อินเดีย) ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน สถานที่แสดงปฐมเทศนา จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0

ชาวไทยพุทธชายแดนใต้ มีความเห็นว่า ได้รับประโยชน์จากการไปแสวงบุญ ณ สังฆนียสถาน 4 ตำบล มากที่สุด คือ มีความศรัทธาเลื่อมใสในพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 72.2 รองลงมา ได้แก่ มีจิตใจมั่นคงในพุทธศาสนาและมีจิตใจผ่องใส จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 63.3 มีขวัญและกำลังใจมากขึ้น ช่วยปลูกฝังศีลธรรมและจริยธรรม จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 54.4

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่า “โครงการแสวงบุญ อินเดีย-เนปาล ของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า (กอ.รมน.ภาค 4 สน.)” ควรมีอยู่ จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 94.4 และต้องการให้ กอ.รมน.ภาค 4 สน. ดำเนินงานโครงการนี้ ต่อไป จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 91.1 โดยมีความประสงค์จะเข้าร่วมโครงการแสวงบุญอีกในครั้งต่อไป ถ้าโปรแกรมเหมือนกัน แต่เป็นสถานที่แห่งใหม่ หรือที่เดิม จำนวน 72 คน คิดเป็น

ร้อยละ 80.0 รองลงมา คือ จะแนะนำเพื่อนๆ ญาติพี่น้อง หรือบอกต่อให้ไปแสวงบุญกันให้ได้ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 26.7 ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์รายการ “สู่แดนพุทธภูมิ” ของธรรมहरษาทีวี สัมภาษณ์ผู้เดินทาง 80% ในจำนวน 100 คน ส่วนใหญ่เห็นว่า “ควรจัดให้มีโครงการแสวงบุญ หรือปฏิบัติธรรม ณ สังฆนียสถาน 4 ตำบล ประเทศอินเดีย-เนปาล ต่อไป ไม่ควรยุติโครงการ” ชาวไทยพุทธชายแดนใต้บางคนให้สัมภาษณ์แล้วน้ำตาไหล เพราะมีปิติเอิบอิ่มใจ และประทับใจที่ได้ไปแสวงบุญครั้งนี้ และได้ฝากข้อความเสียงและเขียนตอบคำถามในแบบสอบถามฯ ไปถึงท่านผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการฯ ว่า “ควรขยายกลุ่มเป้าหมายและเพิ่มจำนวนประชากร เปิดโอกาสให้พี่น้องชาวไทยพุทธได้ไปแสวงบุญ ณ สังฆนียสถาน ให้มากกว่านี้ในปีถัดๆ ไปด้วย” เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่พี่น้องชาวไทยพุทธชายแดนใต้ ให้อยู่ในพื้นที่ต่อไปโดยไม่ย้ายถิ่นฐานบ้านเกิดไปไหน และควรจัดโครงการเช่นนี้ตลอดไปทุกปี ไม่ควรยุติโครงการนี้ (Dhammahansa Channel, 2020)

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่านสามารถสรุปได้ ดังนี้

ชาวพุทธควรหาโอกาสไปสักการะบูชาและปฏิบัติธรรม ณ สังฆนียสถานทั้ง 4 ตำบล อย่างน้อยหนึ่งครั้ง ในชีวิต เพราะการได้เดินทางไปทำบุญและปฏิบัติธรรมในสถานที่จริง อันเป็นสถานที่ประสูติ ตรัสรู้ แสดงธรรมจักร และปรินิพพานของพระพุทธเจ้า จะทำให้สามารถจดบันทึกบุญกุศลไว้ในใจของเรา ทำให้อมรารสถึงบุญกุศลได้ตลอดไป การสวดมนต์และทำสมาธิ ณ สังฆนียสถาน ทำให้จิตใจสงบเป็นสมาธิได้เร็ว ทำให้ละนิวรณ์ทั้ง 5 ได้ ทำให้จิตใจแน่วแน้อยู่กับบทสวดมนต์และคำบริกรรมภาวนา

การเดินทางไปแสวงบุญ ณ สังฆนียสถาน 4 ตำบล ประเทศอินเดีย-เนปาล จะต้องใช้ความอดทนสูง เนื่องจากสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เหมือนบ้านเรา ถนนหนทางก็ขรุขระมาก ทुरกันดาร ห้องน้ำ-ห้องสุขาก็หายากลำบาก มีเฉพาะตามวัดไทยเท่านั้นที่สะอาดและสามารถใช้งานได้ดี การไปแสวงบุญจึงเป็นการฝึกความอดทน ฝึกการข่มใจ ให้ละตัณหาและความทะยานอยากได้เป็นอย่างดี

บริษัท บางกอกไทย เซ็นเตอร์ จำกัด และ บริษัทธรรมहरษา ทัวร์ แอนด์ แทรเวล จำกัด มีวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ในทางประวัติศาสตร์พุทธศาสนาและหลักธรรมอย่างดียิ่ง ทำให้ได้รับฟังหลักธรรมพร้อมกับประวัติพระพุทธศาสนาควบคู่กันไปอย่างเพลิดเพลิน สนุกสนาน ตลอดทาง ทำให้การเดินทางไปครั้งนี้ คุ่มค่าอย่างมาก ความสุภาพเรียบร้อยของวิทยากรและการเอาใจใส่ดูแลของเจ้าหน้าที่ของบริษัทฯ ทำให้ผู้แสวงบุญรู้สึกอบอุ่นเป็นกันเอง ไปด้วยแล้วมีความสุข เหมือนคนในครอบครัวเดียวกัน ผู้แสวงบุญส่วนใหญ่สนใจในการศึกษาธรรม ข้อมูลประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา มากกว่าสิ่งอำนวยความสะดวกภายนอก เพราะตั้งใจไปศึกษาธรรมและปฏิบัติธรรม คิดไว้ในชีวิตครั้งหนึ่งควรมาแสวงบุญให้ได้ และทุกคนเห็นว่า โครงการปฏิบัติธรรม ณ สังฆนียสถาน 4 ตำบล ของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า ควรมียุ เพื่อประโยชน์ สุข และกำลังใจของชาวไทยพุทธชายแดนใต้ต่อไป

อภิปรายผล

ความพึงพอใจด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่บริษัททัวร์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า ความสุภาพเรียบร้อยทางกายและวาจาของเจ้าหน้าที่ทัวร์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การอำนวยความสะดวกให้ลูกค้าทัวร์-ผู้สูงอายุ กิจกรรมการพาของพนักงานขับรถ-เจ้าหน้าที่ประจำรถ ผู้ให้บริการ และยานพาหนะในการรับ-ส่ง (รถโค้ชปรับอากาศ) ตามลำดับ การให้บริการลูกค้าถือเป็นหลักการทางการตลาดที่สำคัญมาก จะทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจและกลับมาใช้บริการอีก ผู้ให้บริการจะเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการกับค่าใช้จ่ายว่าคุ้มค่าหรือไม่ การให้บริการที่ดีถือเป็นการตอบสนองความต้องการของลูกค้า จะทำให้ลูกค้ารู้สึกถึงการดูแลและเอาใจใส่จากบริษัทเป็นอย่างดี มีความเชื่อมั่นต่อการบริหารงานของบริษัท

ความพึงพอใจด้านโครงการแสงบุญ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า การได้เดินทางไปยังสถานที่แสงบุญ (ท่องเที่ยว) ครอบคลุมทุกแห่งตามกำหนดการ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ สถานที่แสงบุญ (ท่องเที่ยว) เหมาะสมกับผู้แสวงบุญ สถานที่แสงบุญ (ท่องเที่ยว) สะดวกสบายและปลอดภัย และความตรงต่อเวลาของโปรแกรมทัวร์แสงบุญตามโครงการฯ ตามลำดับ โครงการแสงบุญจัดเป็นโครงการที่ดีมาก เพราะทำให้พุทธศาสนิกชนได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์พุทธศาสนา มีโอกาสบำเพ็ญกุศล สวดมนต์ไหว้พระในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และได้พิจารณาธรรมสังเวช ณ สังฆนียสถาน สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Prawet Wasi (2015) ที่กล่าวไว้ว่า อาณิสสของการพิจารณาธรรมสังเวชจากการได้เห็นความทุกข์ของชีวิตในบริเวณสังฆนียสถาน ช่วยกระตุ้นเราให้เกิดการการเข้าถึงธรรม ได้พิจารณาธรรมานุสสติ เกิดสังเวคธรรม ทำให้ไม่ประมาทในชีวิต

ความพึงพอใจด้านคณะวิทยากร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า การมีกิจกรรมการพาสุภาพเรียบร้อย มีมนุษยสัมพันธ์-บุคลิกภาพดีงาม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ บรรยายธรรมชัดเจนกระชับแจ่มชัด เพลิดเพลิน น่าประทับใจ บรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่แสงบุญ (ท่องเที่ยว) ครอบคลุม และกิจกรรมสวดมนต์ปฏิบัติธรรมบนรถโค้ช และสังฆนียสถาน ตามลำดับ บริษัทบางกอก ไทย เซ็นเตอร์ จำกัด และบริษัท ธรรมหาราชทัวร์ แอนด์ แทรเวล จำกัด มีวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญทั้งด้านพุทธประวัติ พุทธสถาน พุทธกิจ และพุทธธรรม ระดับแนวหน้าของประเทศ แต่ละท่านมีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม จึงสามารถบรรยายธรรมให้เกิดความกระจ่างชัดแจ่ม เพลิดเพลิน น่าประทับใจ ตลอดระยะเวลาการเดินทางไปแสงบุญ ชาวไทยพุทธให้ความสนใจในการฟังธรรมเป็นพิเศษ สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Au-aree Aywattana (2016) ที่กล่าวไว้ว่า การฟังธรรมบรรยายของวิทยากรผู้มีความเชี่ยวชาญอธิบายพุทธธรรม พุทธประวัติ ณ สถานที่จริง ประกอบกับโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ร่วมเดินทาง แล้วนำสิ่งที่ได้ยิน ได้พบ ได้เห็นมาน้อมใส่ตนก่อให้เกิดปัญญา ตามหลักไตรสิกขา

ความพึงพอใจด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า (กอ.รมน.ภาค 4 สน.) ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า ความมีน้ำใจไมตรี และช่วยเหลือผู้เข้าร่วมโครงการแสงบุญฯ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ความสุภาพเรียบร้อยทางกายและวาจา ความเอาใจใส่ดูแลผู้สูงอายุและประสพภัยจากเหตุการณ์ไม่สงบ และการให้คำปรึกษา แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการเดินทาง ตามลำดับ การให้บริการมีความสำคัญมากต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการ การบริการที่ดีจะต้องเสมอภาค รวดเร็ว ตอบสนองต่อความต้องการ สอดคล้องกับแนวคิดของ Millet (2012) ที่กล่าวถึงความพึงพอใจในการ

ให้บริการที่ดีไว้มันนี้ คือ การบริการที่ดีจะต้องบริการอย่างเสมอภาค รวดเร็วทันเวลา เพียงพอ ต่อเนื่อง และบริการอย่างก้าวหน้า คือ มีการปรับปรุงคุณภาพการบริการอย่างสม่ำเสมอ โดยยึดประโยชน์ของผู้รับบริการเป็นหลัก

ความพึงพอใจด้านสังฆนียสถาน 4 ตำบล ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกรายด้านพบว่าทำให้น้อมรำลึกถึง พระคุณของพระพุทธเจ้า เกิดปีติ เอิบอิ่มใจ ทำให้อยากมาแสวงบุญอีกในครั้งต่อไปและเกิดศรัทธาเลื่อมใสยิ่งขึ้น สอดคล้องกับพระพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ว่า “สถานที่ที่ควรไปเพื่อให้เกิดความชุ่มชื้นเบิกบาน เจริญใจ และสังเวชใจ คือ (1) สถานที่ประสูติ (2) สถานที่ตรัสรู้ (3) สถานที่ประกาศธรรมจักรอันยอดเยี่ยม (4) สถานที่เสด็จดับขันธปรินิพพาน ชนเหล่าใดเหล่าหนึ่ง จาริกไปยังเจดีย์เหล่านี้ มีจิตเลื่อมใส ชนเหล่านั้นทั้งหมดหลังจากตายแล้วจะไปบังเกิดในสุคติโลกสวรรค์” (D.M. (Thai) 10/202/150) และสอดคล้องกับความคิดเห็นของ Nititkan Dhammahansakul (2017) ที่กล่าวไว้ว่า ชาวพุทธควรไปกราบไหว้สังฆนียสถานทั้ง 4 ตำบล เพื่อเพิ่มกำลังแห่งศรัทธาและความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้น การได้ไปกราบไหว้สังฆนียสถานทำให้จิตใจผ่องใส เบิกบาน เกิดปีติและความอิ่มใจ เป็นกุศลที่ช่วยเกื้อหนุนให้เกิดความสุข ความเจริญรุ่งเรืองในชาตินี้และชาติหน้า การไปอินเดียและนมัสการสังฆนียสถานจะได้รับประโยชน์และอานิสงส์ 12 ประการ คือ 1) ได้ปิดประตูบาปไปสู่คติโลกสวรรค์ 2) ได้กราบไหว้พระภควันต์พุทธภูมิอินเดีย 3) ได้ไม่เสียชาติเกิดมาเป็นมนุษย์ 4) ได้บุญสูงสุดกุศลปัญญา มหาศาล 5) ได้ตั้งจิตอธิษฐานให้บรรลุมรรคผลนิพพาน 6) ได้บำเพ็ญทาน ศีล สมาธิ ปัญญา 7) ได้พุทธบูชาอุทิศแทน ค่าน้ำนมปิตรมารดา 8) ได้เจริญภาวนาครบสี่สังฆนียสถาน 9) ได้พบครูบาอาจารย์ญาติมิตรในอดีตชาติ 10) ได้คบหานักปราชญ์บัณฑิตจิตเลิศล้ำ 11) ได้น้อมนำพุทธธรรมสู่ตนพ้นอบาย และ 12) ได้จิตใจปีติสุขหวังพ้นทุกข์คือนิพพาน

สรุปผล

การจาริกแสวงบุญ ณ สังฆนียสถาน 4 ตำบล คือ สถานที่ประสูติ ตรัสรู้ ปฐมเทศนา และปรินิพพาน ก่อให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจในพระพุทธศาสนายิ่งขึ้น เมื่อได้ไปนมัสการ ณ สถานที่จริง เมื่อได้ฟังวิทยากรบรรยายทำให้ได้เข้าถึงพุทธะ (องค์ความรู้) 5 อย่าง สมบูรณ์ครบถ้วนและถ่องแท้ คือ พุทธสถาน พุทธกิจ พุทธประวัติ พุทธบูชา และพุทธธรรม ทำให้จิตใจมีความศรัทธาอย่างมั่นคงในพระพุทธศาสนา เกิดปีติและความสุขใจ จะเห็นได้ว่าชาวไทยพุทธชายแดนใต้มีความพึงพอใจในการจาริกแสวงบุญมากที่สุดทุกด้าน คือ ด้านสังฆนียสถาน 4 ตำบล, ด้านวิทยากรผู้ให้ความรู้, ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่ของบริษัททัวร์, ด้านโครงการแสวงบุญ, และด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่ของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า จึงควรสนับสนุนส่งเสริมโครงการจาริกแสวงบุญ ณ สังฆนียสถาน 4 ตำบล เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้บำเพ็ญบุญกุศล ได้ศึกษาและปฏิบัติธรรมในแดนพุทธภูมิจากสถานที่จริง ทำให้รู้สึกว่าได้เข้าใกล้พระพุทธเจ้ามากยิ่งขึ้น เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับชาวไทยพุทธชายแดนใต้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ

1) พุทธศาสนิกชนควรหาโอกาสไปจาริกแสวงบุญ ณ สังฆนียสถานทั้ง 4 ตำบล อย่างน้อยหนึ่งครั้งในชีวิต เพื่อเพิ่มพูนความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้น

2) พุทธศาสนิกชนควรปฏิบัติธรรม สวดมนต์ไหว้พระ และเจริญสมาธิภาวนาทุกวัน เพื่อให้จิตใจมั่นคงในศีลสมาธิ และปัญญา ซึ่งจะสามารถสร้างขวัญและกำลังใจในการต่อสู้กับปัญหาและอุปสรรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

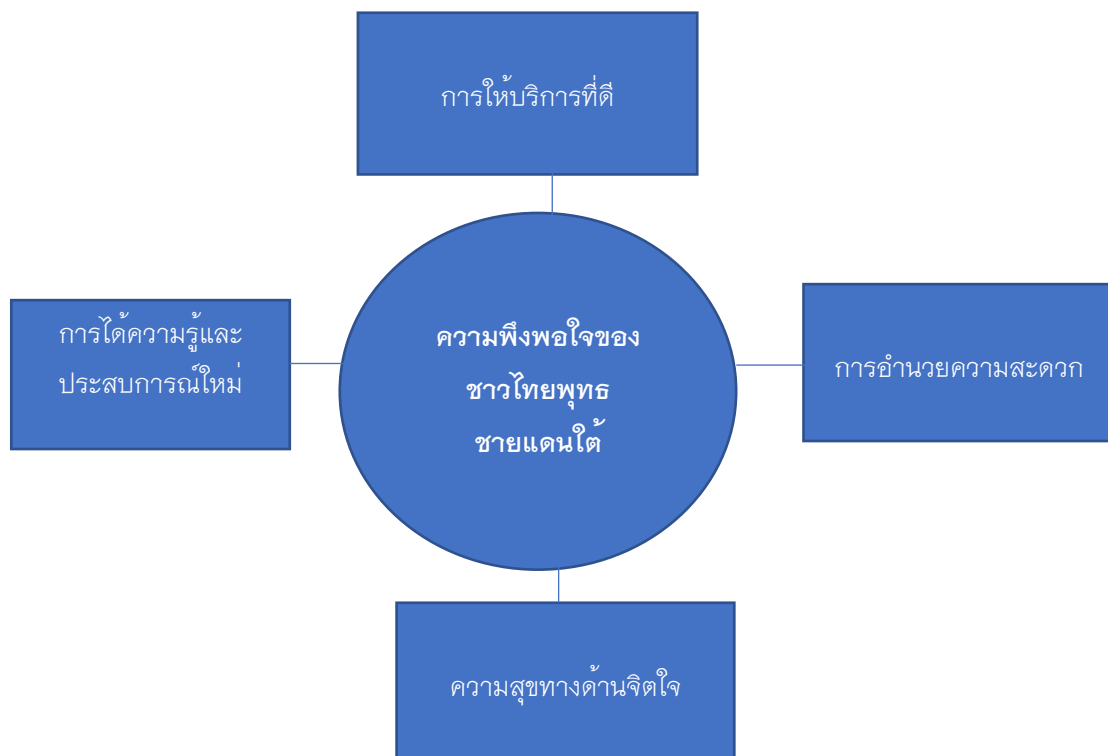
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) จากการศึกษาค้นคว้าวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ชาวไทยพุทธชายแดนใต้มีความพึงพอใจในการไปจาริกแสวงบุญ ณ สังฆมณฑลสถานทั้ง 4 ตำบล มากที่สุดทุกด้าน จึงควรทำการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจดังกล่าว

2) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจของชาวไทยพุทธชายแดนใต้ กับชาวไทยพุทธในภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศไทยต่อการไปแสวงบุญ ณ สังฆมณฑลสถาน 4 ตำบล

องค์ความรู้ใหม่

จากการทบทวนวรรณกรรม และการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ผู้วิจัยขอเสนอองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของชาวไทยพุทธชายแดนใต้ต่อการไปแสวงบุญ ณ สังฆมณฑลสถาน 4 ตำบล”(ดังภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

References

- Channuwong, S., Ruksat, S., & Ploychum, S. (2018). An integration of Buddhist teachings in stress management. *Journal of Community Development Research*, 11(4), 148–158.
- Dhammahansa Channel. (2020). *Program of Buddhist Holy Places*. Retrieved from <https://youtu.be/bb8-5a3le1s>.
- Dhammahansakul, N. (2017). *Buddhist places, Buddha's history, and Buddha's duties (History of Buddhism in India)*. Nonthaburi: Chareonphol Graphic Company Limited.
- Laoroetui, N. (2018). Thai Buddhists' motivation to pilgrimage at four Buddhist holy places. *Dhonburi Rajabhat University Journal*, 12(1), 201–210.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Version Tipitaka, volume of Mahachulalongkornrajavidyalaya University*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.
- Millet, J. D. (2012). *Management in the public service: The quest for effective performance*. New York: McGraw-Hill Book Company.
- Phra Rajratanarangs. (2010). *To Buddha's places: Gusinarga*. Bangkok: DMG Printing.
- Phra Brahmaganabhorn (P.A. Payutto). (2015). *Buddhist dictionary*. Bangkok: Palidhamma Printing.
- Sangkapan, J. et al. (2016). Tourist satisfaction towards Klong Hae Floating Market, Hat Yai District, Songkhla Province. *Journal of Management Science*, 33(1), 25–50.
- Suriyameethee, N. (2008). *Buddhist prayer: Manual for pilgrimage at Buddhist holy places*. Nonthaburi: Chareonphol Graphic Company Limited.
- Thearntanachok, K. (2018). Traveling to the Buddhist pilgrimage places according to the principle of meritorious actions. *Journal of Graduate Studies Review*, 14(1), 109–199.
- Tangtenglam, S. (2019). Factors affecting Chatuchak weekend market of foreigner tourists. *Journal of Arts Management*, 3(3), 141–152.
- Waiwatana, A. (2016). The development process of Buddhist ethical behavior: A case study of Thai Buddhist pilgrims at the four holy sites of Buddhism in India and Nepal. *Journal of Graduate Studies Review*, 12(3), 144–161.
- Wasi, P. (2015). *Life traveling to Buddha's places*. Bangkok: Mo Chao Baan Printing.